

є діяння, що містить в собі склад кримінального проступку, а підставою притягнення суб'єкта до кримінальної відповідальності за вчинення злочину є діяння, що містить склад злочину. За скоєння кримінального проступку не можуть застосовуватися такі види покарання як позбавлення та обмеження волі. Вперше вчинений кримінальний проступок може бути підставою для звільнення від кримінальної відповідальності, готування і замах на кримінальний проступок не повинні тягнути за собою кримінальну відповідальність. Крім того, засудження особи за вчинення кримінального проступку не може тягнути судимість.

Отже, кримінальний проступок відрізняється від злочину не тільки за ступенем суспільної небезпеки, а й за правовими наслідками. Підставою притягнення особи до кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, є склад кримінального правопорушення (діяння, що містить склад кримінального проступку або злочину).

ПІДГОРОДИНСЬКИЙ В. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
директор Інституту прокуратури та слідства, доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

ЧЕСТЬ ТА ГІДНІСТЬ ОСОБИ В СИСТЕМІ ОБ'ЄКТІВ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ РОЗДІЛОМ III ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ

Честь та гідність особи є одним із особистих немайнових прав особи. Вказані права особи відносять в теорії конституційного права до прав другого покоління (Тодыка Ю. Т. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине / Ю. Н. Тодыка, О. Ю. Тодыка. — К. : Ін Юре, 2004. — 56—60 с.), а за іншою класифікацією виділяють в групу особистих прав людини (Рабінович П. М. Права людини і громадянина: навч. посіб. / П. М. Рабінович, М. І. Хавронюк. — К. : Атіка, 2004. — 10—11 с.). Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян» від 16 січня 2014 року № 721-VII доповнено положення Кримінального кодексу України ст. 151—1 «Наклеп». Вказаний законодавчий акт втратив чинність на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо припинення норм законів, схвалених 16 січня 2014 року» від 23 лютого 2014 року № 767-VII.

Вважається, що вказана кримінально-правова норма була виправданою, оскільки честь та гідність не знайшли належної

кримінально-правової охорони в діючому КК України. У зв'язку із викладеним, цікавим є питання якими кримінально-правовим нормами охороняється честь та гідність особи згідно положень діючого КК України.

Розділ III Особливої частини КК України іменується як «Злочини проти волі, честі та гідності особи» та містить склади злочинів, передбачені положеннями ст. ст. 146–151. Назва вказаного розділу Особливої частини КК України охороняє декілька видів суспільних відносин: суспільні відносини, що забезпечують право на свободу пересування; суспільні відносини, що забезпечують право на повагу до честі та гідності особи. В теорії кримінального права суспільні відносини, які володіють подібним ступенем однорідності іменують видовим об'єктом злочину.

М. І. Хавронюк волю, честь та гідність особи розглядає як основний безпосередній об'єкт всіх злочинів, відповідальність за які передбачена ст. ст. 146–151 КК України (Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка — 9-те вид., перероб. та доп. — К. : Юрид. думка 2012. — 362–385 с.) тобто вказані об'єкти злочинів із позиції цього вченого є основними безпосередніми об'єктами всіх злочинів, відповідальність за які встановлена положеннями Розділу III Особливої частини КК України.

На думку Т. В. Варфаломієвої, Є. В. Фесенко основними безпосередніми об'єктами вказаних злочинів є: злочину передбаченого ст. 146 — фізична свобода (воля) людини та її особиста недоторканість в частині права на свободу пересування; злочину передбаченого ст. 147 КК України, крім вищевказаних об'єктів, також є особиста недоторканість; злочину передбаченого ст. 148 — особиста свобода дитини і сім'я як блага; злочину передбаченого ст. 149 — фізична свобода та особиста недоторканість; злочину передбаченого ст. 150 — особиста свобода, фізичний та психічний розвиток дитини; злочину ст. 151 — воля людини, її гідність, недоторканість людини, а також її здоров'я (Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. — 2-е вид. перероб. та доп. / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. — К. : Дакор, 2008. — 348–358 с.). Виходячи із позиції вказаних вчених честь особи положеннями цього розділу Особливої частини КК України не охороняється, а гідність охороняється лише ст. 151 КК України.

Є. Л. Стрельцов досліджуючи склади злочинів передбачені у ст. ст. 146–151 КК України, взагалі не відносить честь та гідність до будь-яких об'єктів вказаних злочинів (Кримінальний кодекс України: наук.-практ. коментар. 8-е вид., перероб. та доповн. / відп. ред. Є. Л. Стрельцов. — Х. : Одиссей, 2012. — 275–287 с.).

Борисов В. І. та Козак В. А. досліджуючи склади злочинів передбачені положеннями ст. ст. 146–151 КК України визначають одним із основних об'єктів злочинів гідність у ст. 151, честь не відносять до об'єктів

вказаних складів злочинів (Кримінальний кодекс України : наук.-практ. Коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — 3-е вид., прероб. та доповн. — Х. : ТОВ Одісей, 2007. — 410–423 с.).

В. О. Гацелюк, Ю. О. Кучер вважають, що основним об'єктом злочину передбаченого ст. 146 при незаконному позбавленні волі людини є воля, а при викраденні людини — воля та гідність людини; основними безпосередніми об'єктами злочинів передбачених ст. 147, 148 є воля людини; основним безпосереднім об'єктом злочину передбаченого ст. 149 умовно визначають як гідність людини; об'єктом злочину передбаченого ст. 150 є гідність людини; злочину передбаченого ст. 150–1 є гідність, а додатковим об'єктом може бути — честь; об'єктом злочину передбаченого ст. 151 — воля, честь та гідність особи (Кримінальне право. Особлива частина): підручник за редакцією О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. — 2-ге вид. — К.: «ВД Дакор», 2013. — 109–124 с.).

Вважається, що відсутність окремої кримінально-правової норми, яка б охороняла честь та гідність особи призводить до того, що ці об'єкти злочинів вказані в назві Розділу III Особливої частини КК України, проте погляди вчених на їх захист положеннями цього розділу є протилежними. Одні вчені узагальнюючи об'єкти злочинів, відповідальність за які встановлена ст. ст. 146–151 КК України, визнають честь та гідність об'єктами всіх злочинів цього розділу, інші взагалі не відносять честь та гідність до об'єктів вказаних злочинів, треті вказують, що гідність охороняється положеннями лише однієї із форм складу злочину передбаченого ст. 146 КК України; можливо охороняється положеннями ст. 149 КК України; основним об'єктом злочину, відповідальність за який встановлено положеннями ст. 150 КК України є гідність, основним об'єктом злочину відповідальність за який встановлено ст. 150–1 КК України є гідність, а додатковим — честь; об'єктом злочину, відповідальність за який встановлено положеннями ст. 151 КК України є честь та гідність особи.

Суперечність та протилежність вказаних поглядів вчених у визначенні честі та гідності об'єктами злочинів, відповідальність за які встановлена положеннями Розділу III Особливої частини КК України, свідчить про необхідність запровадження окремої кримінально-правової норми, яка б забезпечувала належний захист вказаних об'єктів кримінально-правової охорони.